



LIER, FREDERIK PELTZERSTRAAT 41 - 43

Archeologienota: Programma van maatregelen.

RAPPORT NR. 1032

Titel

Archeologienota Lier, Frederik Peltzerstraat 41 - 43: Verslag van Resultaten

Auteur(s)

Bart Van Eyck & Jeroen Verrijckt

Erkende archeoloog

2015/00053 - Jeroen Verrijckt

Projectnummer J. Verrijckt

2022-281

Projectnummer Onroerend Erfgoed

2022F306

Plaats en datum

Beerse, 30/06/2022

INHOUD

	Administratieve gegevens	3
1	Gemotiveerd advies	4
1.1	Aanleiding vooronderzoek	4
1.2	Resultaten vooronderzoek	4
1.3	Afweging noodzaak verder onderzoek	6
2	Programma van maatregelen	7
3	bibliografie	9

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Projectcode J. Verrijckt		2022-281
Projectcode Onroerend Erfgoed		2022F306
Locatie	Provincie	Antwerpen
	Gemeente	Lier
	Straat	Frederik Peltzerstraat
Kadastrale gegevens	Gemeente	Lier
	Afdeling	1
	Sectie	G
	Percelen	G212e, G212d
Coördinaten	Noordoost	X: 164198 Y: 202913
	Noordwest	X: 164146 Y: 202918
	Zuidoost	X: 164197 Y: 202904
	Zuidwest	X: 164146 Y: 202910
Oppervlakte plangebied		Ca. 424 m ²
Oppervlakte bodemingreep		Ca. 424 m ²
Erkend Archeoloog		2015/00053 – Jeroen Verrijckt

1 GEMOTIVEERD ADVIES

1.1 Aanleiding vooronderzoek

De aanleiding van het vooronderzoek is de aanvraag van een omgevingsvergunning voor een de bouw van een appartementsblok met bijhorende aanhorigheden langsheen de Frederik Peltzerstraat te Lier. Meer informatie over de aanleiding van het vooronderzoek is terug te vinden in het verslag van resultaten.

1.2 Resultaten vooronderzoek

Tijdens het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem kon enkel het bureauonderzoek uitgevoerd worden. Op basis van dit vooronderzoek zonder ingreep in de bodem was het mogelijk om met voldoende zekerheid een uitspraak te doen over de aanwezigheid en waarde van archeologisch erfgoed op het terrein.

Het plangebied ligt in de huidige stad Lier. De oudste vermelding van Lier komt pas voor in 870 als Ledi, wat waterweg wilt zeggen. In de historische bronnen komt de stad pas voor in 870 als Ledi, wat waterweg wilt zeggen. Dit is een duidelijke vermelding naar de gunstige geografische ligging aan de samenvloeiing van de Grote en Kleine Nete. In de 12de eeuw evolueerde deze naam tot Lyra en Lyera en vanaf 1333 tot Liere.¹ Op basis van cartografisch onderzoek kon achterhaald worden dat het plangebied, meer bepaald de zone langsheen de Frederik Peltzerstraat, een lange bebouwingsgeschiedenis kent. Op de vroegste historische kaart uit het jaar 1560 is reeds bebouwing waar te nemen binnen deze zone. Deze trend houdt zich tot op de dag van vandaag verder aan.

De omgeving rond het projectgebied bevindt zich volgens het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHM) tussen 4 en 9,5 m + TAW. Het plangebied zelf situeert zich eerder tussen de 8,1 en de 9,3 m + TAW. Het plangebied situeert zich daarmee eerder bovenaan de oostelijke flank van een dekzandrug die afhelt richting de (oude) vallei van de Kleine en de Grote Nete. Beide waterlopen komen op ca. 340 m ten zuidoosten van het plangebied samen. Op de bodemkaart van Vlaanderen wordt het plangebied gekarteerd als reeds bebouwde zone (OB-bodemtype). Uit controleboringen die in het kader van een bureaustudie binnen een perceel op ca. 80 m van het huidige plangebied werden uitgevoerd, wezen uit dat de bodem reeds danig verstoord is. Slechts bij één boring kon de moederbodem op ca. 80 cm onder het maaiveld bereikt worden. Beide percelen kennen een vrij gelijkaardige bebouwingsgeschiedenis, waardoor het relevant is om deze gegevens te betrekken bij deze bureaustudie.

Het plangebied zelf kent geen archeologische of historische gegevens. In de ruime omgeving van het plangebied zijn echter wel enkele archeologische waardes gekend. Het betreffen voornamelijk waardes die tot stand kwamen door (ouder) archeologisch onderzoek met een hoogtepunt tussen 2008 – 2014 en waardes die tot stand kwamen doormiddel van cartografisch- of historisch onderzoek. Het grote merendeel van deze waardes situeren zich binnen het historische hart van de stad Lier. Vrijwel al deze waardes zijn terug te brengen tot de middeleeuwen en de Nieuw(st)e tijd. In de nabijheid van het plangebied (onder meer aangrenzend aan het westelijke deel van het plangebied) werden reeds verscheidene archeologienota's opgemaakt. Bij de meeste bureaustudies werd uiteindelijk geconcludeerd dat de bodem reeds danig verstoord is geraakt door (sub-)recente bebouwing, waardoor het archeologisch potentieel eerder laag te noemen is.

¹ ANNAERT 2015

De opdrachtgever plant binnen het terrein langsheen de Frederik Peltzerstraat (te Lier) de bouw van een appartementsgebouw met bijhorende aanhorigheden. Het appartementsgebouw wordt langsheen de Frederik Peltzerstraat (i.h.v. de bestaande bebouwing) opgebouwd. De totale footprint van de nieuwbouw bedraagt ca. 130 m². Onderliggend aan het gebouw wordt een kelder in beperkte omvang (13 m²) voorzien. Deze situeert zich grotendeels binnen de zone waar onder de huidige bebouwing reeds een kelder aanwezig is. De diepte van deze nieuwe kelder is ongekend, maar zal algemeen genomen op minimaal 2,5 m onder het maaiveld worden ontgraven. Op het gelijkvloers wordt aan de noordzijde van het gebouw een doorgang (ca. 3,5m breed) gecreëerd naar de achterliggende tuin en parkeerzone. Deze doorgang wordt voorzien van een verharding. Voor deze verharding kan een opbouw van 40 à 50 cm dik worden voorzien. Achterliggend aan de nieuwbouw wordt naast een (groene) tuin van ca. 60 m² eveneens een auto- en fietsparking aangelegd. De verharding die hiervoor wordt voorzien, bedraagt ca. 238 m². Voor deze verharding kan een opbouw van 40 à 50 cm dik worden voorzien. Deze ingreep zal zich aldus in de (sub-)recente pakketten bevinden bovenop de moederbodem. De tuinzone bleef tevens eeuwenlang onbebouwd, met een concentratie van de bewoning langsheen de straatzijde. Hierdoor worden er ter hoogte van de tuinzone geen archeologische muurresten of vloeren verwacht die zich ondiep kunnen bevinden ten opzichte van het maaiveld.

Op basis van de resultaten van deze bureaustudie kan geconcludeerd worden dat het plangebied een relatief gunstige ligging kent voor het aantreffen van artefactsites uit de steentijdperiode. Echter werden er tot op heden nog maar weinig artefactsites aangetroffen in de ruime omgeving rondom het plangebied. Verder toont het bureauonderzoek aan dat het plangebied een lange bebouwingsgeschiedenis kent. De recente bebouwing beschikt over een kelder welke is uitgegraven onder talud. Op basis van deze informatie kan geconcludeerd worden dat de bodem binnen het plangebied reeds danig geroerd is geweest. Indien er al artefactsites uit de steentijd periode aanwezig zouden zijn, zouden deze naar alle waarschijnlijkheid niet meer in situ aanwezig zijn.

Zoals reeds aangehaald kent het plangebied een lange bebouwingsgeschiedenis. Op de vroegste historische kaarten (1560) is er reeds bebouwing aanwezig langsheen de Frederik Peltzerstraat. Deze trend zet zich tot op de dag van vandaag voort. Gezien de intensieve bebouwingsgeschiedenis en de aanwezigheid van de bestaande kelder, kan er van uit gegaan worden dat de bodem reeds sterk verroerd is geweest, waardoor potentieel aanwezige bodemsporen van sporensites reeds grotendeels tot geheel verstoord zijn geraakt. Bovendien zijn de oppervlaktes waarbinnen de geplande werken plaatsvinden eerder beperkt om een voldoende inzicht te kunnen krijgen in dergelijke sporensites.

Gezien de intensieve bebouwingsgeschiedenis die vanaf de historische kaart uit 1560 waar te nemen is, is het niet uitgesloten dat er nog muurresten van oudere bouwfases aanwezig zijn. Echter leert de praktijk dat oudere muren vaak deels of geheel werden afgebroken voor de bouw van een nieuwere bouwfase. Dit al dan niet voor de recuperatie van bouw materiaal/granulaat. Zo ook voor de bouw van de aanwezige kelder binnen het plangebied. Deze kelder werd tevens onder talud uitgegraven waardoor de effectieve verstoring groter is dan 10 m². Doordat de recente kelder zich te midden van de bebouwing bevindt, en daar voor een aanzienlijke verstoring van de ondergrond heeft gezorgd, worden eventuele andere archeologische resten rondom de verstoring van de kelder versnipperd. Verder is het ook zeer waarschijnlijk dat de recente bebouwing de ondergrond rondom de kelder reeds stevig heeft geroerd. Hierdoor zullen potentieel aanwezige muurresten of andere archeologische structuren echter eerder versnipperd en beperkt voorkomen. Gezien de beperkte oppervlakte van het plangebied valt er dan ook hier weinig grootschalige kenniswinst te boeken.

De **geplande bebouwing** wederom wordt voorzien **binnen de zone die vandaag de dag reeds volledig bebouwd is**. De aanwezige kelder wordt uitgebroken, waarna er op deze locatie een nieuwe kelder wordt voorzien. Deze kelder wordt ca. 3 m² groter dan de bestaande. De achterliggende tuinzone wordt **deels** ingericht als verharde parking. Binnen deze zone wordt verharding voorzien met een maximale opbouw van 40 à 50 cm. Deze verharding in de tuinzone zal zich binnen de (sub-)recente puinhoudende pakketten situeren en niet voor een verstoring van eventuele archeologische sporen zorgen. Gelet op de beperkte oppervlakte en versnipperde aard van deze bodemingrepen, kan verder archeologisch (voor-)onderzoek hier niet op een efficiënte manier tot kenniswinst leiden. Het potentieel op kennisvermeerdering door verder archeologisch onderzoek is dan ook klein tot zeer klein. Dit in vergelijking met de eerder bekomen informatie omtrent de intensieve bebouwingsgeschiedenis alsook de aanwezigheid van een recente kelder welke onder talud is uitgegraven, doet beslissen dat het plangebied een eerder **laag potentieel** kent voor het **bekomen van grootschalige archeologische kenniswinst**. Kosten-baten gewijs zou het dan ook niet verantwoord zijn om verder archeologisch onderzoek te adviseren.

1.3 Afweging noodzaak verder onderzoek

Na een uitgebreide bureaustudie waarbinnen historische, cartografische, geologische, geografische en bodemkundige bronnen werden onderzocht en teruggekoppeld aan het hedendaagse terreingebruik en de bouwplannen van de opdrachtgever, kan geconcludeerd worden dat de terreinen vanwege de sterke bebouwingsgeschiedenis een laag kenniswinstpotentieel heeft. Gelet op de beperkte oppervlakte en versnipperde aard van deze bodemingrepen, kan verder archeologisch (voor-)onderzoek hier niet op een efficiënte manier tot kenniswinst leiden.

Na een fase in het vooronderzoek volgt geen verder vooronderzoek, zonder ingreep in de bodem of met ingreep in de bodem, indien op basis van de reeds uitgevoerde fase(s) van het vooronderzoek voldoende informatie gegenereerd is om (Code van Goede Praktijk, p. 31):

1. Een archeologienota of nota op te maken die de hoogstwaarschijnlijke afwezigheid van een archeologische site afdoende staft, of;
2. Een archeologienota of nota op te maken die het ontbreken van potentieel op kennisvermeerdering afdoende staft (doordat de geplande bodemingrepen geen impact hebben op het eventueel aanwezige erfgoed of doordat verder onderzoek van het aanwezige erfgoed geen nuttige kenniswinst zou opleveren), of;
3. Een archeologienota of nota op te maken die de noodzaak voor een archeologische opgraving staft én een plan van aanpak hiervoor biedt, of;
4. Een archeologienota of nota op te maken die de mogelijkheid voor een behoud in situ staft én een plan van aanpak hiervoor biedt.

Gezien de intensieve bebouwingsgeschiedenis die vanaf de historische kaart uit 1560 waar te nemen is, is het niet uitgesloten dat er nog muurresten van oudere bouwfases aanwezig zijn. Echter leert de praktijk dat oudere muren vaak deels of geheel werden afgebroken voor de bouw van een nieuwere bouwfase. Dit al dan niet voor de recuperatie van bouw materiaal/granulaat. Zo ook voor de bouw van de aanwezige kelder binnen het plangebied, welke onder talud werd uitgegraven. Hierdoor zullen potentieel aanwezige muurresten echter eerder versnipperd en beperkt voor komen. Doordat de kelders zich tevens pal in het midden bevindt en daar voor een grote verstoring van de ondergrond heeft gezorgd, worden eventuele andere resten rondom ook moeilijk om te interpreteren als één ruimtelijk geheel.

Gezien de beperkte oppervlakte van het plangebied waarbinnen de recente versterking reeds voor grote versnippering hebben gezorgd, valt er hier dan ook weinig grootschalige kenniswinst te boeken.

De geplande bebouwing wederom wordt voorzien binnen de zone die vandaag de dag reeds bebouwd is. De aanwezige kelder wordt uitgedaagd, waarna er op deze locatie een nieuwe kelder wordt voorzien. Deze kelder wordt ca. 3 m² groter dan de bestaande. De achterliggende tuinzone wordt deels ingericht als verharde parking. Binnen deze zone wordt verharding voorzien met een maximale opbouw van 40 à 50 cm. Deze ingreep zal zich aldus in de (sub-)recente pakketten bevinden bovenop de moederbodem. De tuinzone bleef tevens eeuwenlang onbebouwd, met een concentratie van de bewoning langs de straatzijde. Hierdoor worden er ter hoogte van de tuinzone geen archeologische muurresten of vloeren verwacht die zich ondiep kunnen bevinden ten opzichte van het maaiveld. Gelet op de beperkte oppervlakte en versnipperde aard van deze bodemingrepen, kan verder archeologisch (voor-)onderzoek hier niet op een efficiënte manier tot kenniswinst leiden. Het potentieel op kennisvermeerdering door verder archeologisch onderzoek is dan ook klein tot zeer klein. Dit in vergelijking met de eerder bekomen informatie omtrent de intensieve bebouwingsgeschiedenis alsook de aanwezigheid van een diepgaande kelder centraal in de bouwzone, welke onder talud is uitgegraven, doet beslissen dat het plangebied een eerder laag potentieel kent voor het bekomen van grootschalige archeologische kenniswinst. Kosten-baten gewijs zou het dan ook niet verantwoord zijn om verder archeologisch onderzoek te adviseren.

Op basis van bovenstaande argumentatie word een advies gegeven om de terreinen vrij te geven voor verdere ontwikkeling.

Een programma van maatregelen werd hierdoor niet opgemaakt.

Hierbij rekening houdend dat de geplande werken deze diepte niet zullen bereiken, adviseert J. Verrijckt bvba om het plangebied vrij te geven voor verdere ontwikkelingen.

2 PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek kan geconcludeerd worden dat er geen vervolgonderzoek noodzakelijk is. Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek is met voldoende zekerheid een uitspraak te doen over de aanwezigheid en waarde van archeologisch erfgoed, het potentieel op kennisvermeerdering en de haalbaarheid van eventueel verder onderzoek.

Een doorslaggevende factor in het bepalen of verder onderzoek noodzakelijk is, is de intensieve bebouwingsgeschiedenis alsook de versnipperde nieuwe bodemingrepen. De beslissing om geen vervolgonderzoek te adviseren steunt op de volgende redenering:

- Voldoende info aanwezigheid site: Nee.
- Site aanwezig: Neen. Op basis van de resultaten van deze bureaustudie kan geconcludeerd worden dat het plangebied een relatief gunstige ligging kent voor het aantreffen van artefactsites uit de steentijdperiode. Echter werden er tot op heden nog maar weinig artefactsites aangetroffen in de ruime omgeving rondom het plangebied. Verder toont het bureauonderzoek aan dat het plangebied een lange bebouwingsgeschiedenis kent. De recente bebouwing beschikt over een kelder. Op basis van deze informatie kan geconcludeerd worden dat de bodem binnen het plangebied reeds danig geroerd is geweest. Indien er al artefactsites uit de steentijd periode aanwezig zouden zijn, zouden deze naar alle waarschijnlijkheid niet meer in situ aanwezig zijn.

Zoals reeds aangehaald kent het plangebied een lange bebouwingsgeschiedenis. Op de vroegste historische kaarten (1560) is er reeds bebouwing aanwezig langsheen de Frederik Peltzerstraat. Deze trend zet zich tot op de dag van vandaag voort. Gezien de intensieve bebouwingsgeschiedenis en de aanwezigheid van de bestaande kelder, kan er van uit gegaan worden dat de bodem reeds sterk verroerd is geweest, waardoor potentieel aanwezige bodemsporen van sporensites reeds grotendeels tot geheel verstoord zijn geraakt. Bovendien zijn de oppervlaktes waarbinnen de geplande werken plaatsvinden eerder beperkt om een voldoende inzicht te kunnen krijgen in dergelijke sporensites.

Gezien de intensieve bebouwingsgeschiedenis die vanaf de historische kaart uit 1560 waar te nemen is, is het niet uitgesloten dat er nog muurresten van oudere bouwfases aanwezig zijn langsheen de straatzijde. Echter leert de praktijk dat oudere muren vaak deels of geheel werden afgebroken voor de bouw van een nieuwere bouwfase. Dit al dan niet voor de recuperatie van bouw materiaal/granulaat. Zo ook voor de bouw van de aanwezige kelder binnen het plangebied, welke zich centraal bevindt en onder talud is uitgegraven. Hierdoor zullen potentieel aanwezige muurresten echter eerder versnipperd en beperkt voor komen. Gezien de beperkte oppervlakte van het plangebied valt er dan ook hier weinig grootschalige kenniswinst te boeken.

- Voldoende info over kennispotentieel en technische haalbaarheid project: Gezien de intensieve bebouwingsgeschiedenis die vanaf de historische kaart uit 1560 waar te nemen is, is het niet uitgesloten dat er nog muurresten van oudere bouwfases aanwezig zijn. Echter leert de praktijk dat oudere muren vaak deels of geheel werden afgebroken voor de bouw van een nieuwere bouwfase. Dit al dan niet voor de recuperatie van bouw materiaal/granulaat. Zo ook voor de bouw van de aanwezige kelder binnen het plangebied. Hierdoor zullen potentieel aanwezige muurresten echter eerder versnipperd en beperkt voor komen. Gezien de beperkte oppervlakte van het plangebied valt er dan ook hier weinig grootschalige kenniswinst te boeken.

De **geplande bebouwing** wederom wordt voorzien **binnen de zone die vandaag de dag reeds bebouwd is**. De aanwezige kelder wordt uitgebroken, waarna er op deze locatie een nieuwe kelder wordt voorzien. Deze kelder wordt ca. 3 m² groter dan de bestaande. De achterliggende tuinzone wordt **deels** ingericht als verharde parking. Binnen deze zone wordt verharding voorzien met een maximale opbouw van 40 à 50 cm. Gelet op de beperkte oppervlakte en versnipperde aard van deze bodemingrepen, kan verder archeologisch (voor-)onderzoek hier niet op een efficiënte manier tot kenniswinst leiden. Het potentieel op kennisvermeerdering door verder archeologisch onderzoek is dan ook klein tot zeer klein. Dit in vergelijking met de eerder bekomen informatie omtrent de intensieve bebouwingsgeschiedenis alsook de aanwezigheid van een kelder, doet beslissen dat het plangebied een eerder **laag potentieel** kent voor het **bekomen van grootschalige archeologische kenniswinst**. Kosten-baten gewijs zou het dan ook niet verantwoord zijn om verder archeologisch onderzoek te adviseren.

Indien tijdens de werkzaamheden toch archeologische resten worden aangetroffen, blijven de bepalingen voor het melden van toevalsvondsten van kracht. Deze bepalingen zijn terug te vinden in artikel 5.4.1 van het Onroerendergoeddecreet. Eventuele toevalsvondsten dienen binnen drie dagen na ontdekking gemeld te worden bij Onroerend Erfgoed.

3 BIBLIOGRAFIE

- BORSBOOM, A. & VERHAGEN, P. 2012. *KNA Leidraad Inventariserend Veldonderzoek Deel: Proefsleuvenonderzoek* (IVO-P). SIKB
- HANCA, K., DEBRUYNE, S., VANHOUTTE, S., & ERWYNCK, A. 2016. Archeologische vooronderzoek met proefsleuven. Op zoek naar een optimale strategie, Onderzoeksrapporten agentschap Onroerend Erfgoed 48.
- TOL, A. J., VERHAGEN, P. & VERBRUGGEN, M. 2012. *Leidraad inventariserend veldonderzoek. Deel: karterend booronderzoek*, KNA-leidraden, Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer, Gouda.
- VAN GILS, M. & DE BIE, M. 2006. Steentijd in de Kempen. Prospectie, kartering en waardering van het laat-paleolithische en mesolithische erfgoed. In: COUSSERIER, K., MEYLEMANS, E. & IN 'T VEN, I. (red.), *CAI-II. Thematisch inventarisatie- en evaluatieonderzoek*. VIOE Rapporten 2, Brussel, 7-16.
- VAN GILS, M. & MEYLEMANS, E. 2019. *Prospecteren naar steentijd artefactensites – versie 1*, agentschap Onroerend Erfgoed.
- Code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren (versie 4.0), 2019.